

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

**Факультет Психології
Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**

Освітня програма: **«Середня освіта (фізика та математика)»**

Предметна спеціальність: **014.08 Середня освіта (Фізика та астрономія)**

Спеціальність: **014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)**

Галузь знань: **01 Освіта/Педагогіка**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1
Від 28 серпня 2023р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Філософія
Викладач (-і)	К.ф.н., доц., ас. Макарова А.О.
Контактний телефон викладача	095-417-16-44
Е-mail викладача	alla.makarova@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	<u>Очний</u> /заочний
Обсяг дисципліни	<u>3</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Четвер, фізико-технічний факультет
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Вчителі фізики та математики нового покоління повинні володіти:</p> <p>1) науковим розумінням природи, здатністю застосовувати його в практичній діяльності; 2) інноваційною та інформаційно-цифровою компетентностями, які передбачають знання та використання психолого-педагогічних теорій навчання, інноваційних технологій навчання; 3) соціальною та громадянською позицією, здатністю до саморозвитку і самоосвіти протягом життя, здатністю володіти іноземною мовою на відповідному рівні; культурою критичного, логічного, алгоритмічного мислення тощо. Ці вміння та навички розвиваються і поглиблюються під час вивчення предмету „Філософія” читається студентам першого курсу спеціальності 014.08 Середня освіта (Фізика та астрономія).</p> <p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є зв'язок наукової методології філософії та фізики в контексті загальної проблематики суспільних та природничих наук і завдань громадянської освіти.</p> <p>В межах лекційного викладу та семінарської практики з „Філософії” акцент робиться на опрацюванні філософської складової ключових ідей та понять природничих наук, зокрема, фізики, логіки, математики, біології та медицини, аналізі сучасних підходів до найважливіших філософських проблем цих наук. Курс лекцій присвячено також основним тенденціям, характерним для розвитку історико-філософської складової напрямів природничої і суспільної думки (у античній, середньовічній, ренесансній,</p>	

новочасній (з особливим акцентом на німецькій класичній філософії) та особливостям сучасного етапу розвитку філософського осягнення світу, актуальному стану розвитку філософських уявлень про буття, свідомість, пізнання, метод, людину, культуру та цивілізацію, суспільство та історичний процес. Зміст семінарських занять цілком корелює з лекційним матеріалом, оскільки їхня мета полягає у поглибленому вивченні матеріалу, що, як передбачається, дозволить студентам виробити власну світоглядну позицію. Завдання, які покликана вирішити пропонована дисципліна, включають не лише засвоєння певних знань з таких галузей філософії, як історія філософії, онтологія, гносеологія, епістемологія, методологія, філософська антропологія, етика, естетика та аксіологія, філософія науки та історії, соціальна філософія, але й набуття студентами знань з філософії фізики, мови, математики, логіки, біології та медицини. Особливу увагу присвячено формуванню вмінь опрацьовувати самостійно навчальну літературу, критично мислити та висловлювати свою точку зору на світоглядні питання з патріотичних громадянських позицій.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є пояснити студентам важливе місце і роль філософії у контексті світоглядного суспільного та природничого знання, виявити головні риси філософського мислення та методології, ознайомити з найбільш значущими світоглядними ідеями філософії в контексті результатів фізичних досліджень на всіх етапах цивілізаційного розвитку.

Основними цілями вивчення дисципліни є:

- = сформувати критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності у зв'язку із методологією суспільних наук, зокрема філософії як інтегральної суспільнознавчої дисципліни;
- = розкрити її зв'язки із природничими ідеями та науками;
- = виявити філософське трактування понять та ідей природничих наук, зокрема, фізики, логіки, математики, біології, медицини;
- = сформувати здатність донесення до фахівців і нефахівців ідей, інформації з власного досвіду та аргументації з рішення проблем фахової дисципліни методами філософського аналізу та синтезу;
- = поглибити відповідальність і автономність: здатність філософськи обгрунтовувати шляхи управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами; усвідомлення важливості та спроможності нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; вміння формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти науково-технічної революції; розуміння особливостей організації та керівництва професійним розвитком осіб та груп; здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії;
- = сформувати громадянську та культурну компетентність.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати

концептуальні наукові і практичні знання та поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання.

Знання:

- предмету і завдань філософії;
- основ методології філософії як суспільної науки, що базується на метафізичному аналізі фізичних явищ;
- найважливіших позицій філософського осмислення буття, свідомості, пізнання, методу, людини, історії, суспільства, культури у контексті специфіки фізичних явищ;
- особливостей історичного розвитку філософії у її зв'язку із природничими науками, характерних рис античного, середньовічного, ренесансного, новочасного та сучасного світогляду;
- найважливіші поняття філософії кожного з періодів;
- суть зв'язків та відмінностей між головними філософськими позиціями.

Вміння:

- застосовувати одержані знання у навчальній та професійній діяльності (експлікувати найважливіші ідеї представників античної, середньовічної, ренесансної, новочасної та сучасної філософії, як емпірично обгрунтовані, до власних ідей та розробок);
- орієнтуватися у світоглядних парадигмах гуманітарно-природничого спрямування, критично оцінювати соціальні, культурні, політичні та інші процеси;
- філософськи обгрунтовано вести спілкування та диспути з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово;
- застосовувати філософську методологію та знання з філософії науки при проведенні процедур збору, інтерпретації та застосування даних.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

ЗК3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).

Програмні результати навчання:

ПРН4. Застосовувати знання та розуміння основ суспільних, технічних і прикладних наук у професійній діяльності для формування ключових компетентностей учнів.

ПРН13. Вміти формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти, володіти методикою формування критичного мислення в

учнів при вирішенні навчальних завдань.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	14 годин
семінарські заняття / практичні / лабораторні	16 годин
самостійна робота	60 годин

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний /вибірковий
I	014 Середня освіта	Перший	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Метафілософія. Філософія, визначення і специфіка її теорії. Предметні поля філософії. Дисциплінарна будова філософії та її основні функції. Походження і способи буття філософії. Мова філософії і філософська логіка. Філософські позиції та стратегії. Філософія як основа світогляду.	2 год.	2 год.	5 год.
Тема 2. Онтологія та феноменологія. Поняття і предмет онтології. Основи онтології. Онтологія матеріального і духовного буття. Усіологія як напрям онтології. Метафізика і	1 год.	2 год.	5 год.

<p>метафізична логіка. Трансцендентальна філософія та метафізика. Феноменологія як напрям метафізики. Феноменологія допредикативного досвіду і феноменологічна логіка.</p>			
<p>Тема 3. Метафізика та діалектика. Поняття, предмет і структура діалектики. Емпірична філософія та діалектична логіка. Категорії сфери буття та закон взаємного переходу кількісних і якісних змін. Категорії сфери сутності та закон взаємодії і єдності протилежностей. Категорії сфери поняття та закон заперечення заперечення. Модифікації та альтернативи діалектики.</p>	1 год.	2 год.	5 год.
<p>Тема 4. Гносеологія, епістемологія, філософія науки. Поняття і предмети гносеології, епістемології та філософії науки. Пізнання, його складові, рівні, форми та можливості. Знання як передумова і результат пізнання. Наукове пізнання та його основні форми. Наукове знання, його рівні та методи. Проблема істини у науковому пізнанні, її концепції та критерії науковості. Спільне у науковій методології суспільних та природничих наук: філософські основи природознавства. Наукова еволюція та наукова революція і проблема прогресу. «Теоретичність» і «практичність» як метафізичне протиставлення і діалектичне об'єднання.</p>	2 год.	2 год.	10 год.
<p>Тема 5. Філософія мови, математики, логіки. Поняття і предмет філософії мови. Теорія референції. Теорія мовленнєвих актів. Поняття і предмет філософії математики. Онтологія множин і функціональний аналіз. Поняття і предмет філософії логіки. Основні парадигми формальної і неформальної логіки.</p>	2 год.	2 год.	10 год.
<p>Тема 6. Філософія фізики, біології, медицини. Поняття і предмет філософії фізики. Філософський аналіз основ механіки. Поняття і предмет філософії біології. Теорія еволюції як основа біології. Поняття і предмет філософії медицини. Філософські основи теорії патології. Особливості історичного розвитку філософії у її зв'язку із природничими науками, характерні риси античного, середньовічного, ренесансного,</p>	2 год.	2 год.	10 год.

новочасного та сучасного світогляду. Філософські ідеї в історії природничих наук та натуралістичні ідеї у історії філософії: загальний огляд.			
<p style="text-align: center;">Тема 7. Філософська антропологія та аксіологія. Етика та естетика.</p> <p>Поняття і предмет філософської антропології. Категоріальні визначення людської реальності та перспективи людського. Біологічне, соціальне, тілесне і ментальне в людському. Антропний принцип і версії антропогенезу. Поняття і предмет аксіології. Універсум цінностей та антицінності. Поняття і предмет етики. Онтологія моралі. Гносеологія моралі. Поняття і предмет естетики. Онтологія естетичної свідомості. Аксіологія естетичних категорій.</p>			
2 год.	2 год.	10 год.	
<p>Тема 8. Соціальна філософія і філософія історії.</p> <p>Поняття, предмет і складові соціальної філософії. Суспільство, людина і природа. Суспільство як система, його структури та типи. Поняття і предмет філософії історії. Циклічні та лінійні моделі інтерпретації історії.</p>			
2 год.	2 год.	5 год.	
ЗАГ.:			
14 год.	16 год.	60 год.	
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>Лекції – присутність на конкретній лекції оцінюється в один бал (вага оцінки за лекційну частину – 7 балів максимум);</p> <p>Практичні заняття - оцінка складається із двох завдань:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Глосарій до кожної з тем курсу (вага оцінки – 2 бали за тему, разом – максимум 16 балів); 2. Доповідь (або презентація) до кожної з тем курсу (вага оцінки – 3 бали за тему, разом – максимум 24 бали); <p>Самостійна робота - переклад фахового тексту (уривку тексту) з філософії фізики (логіки, математики, біології, інформаційних систем...) українською мовою для формування колективної хрестоматії (вага оцінки – 6 балів максимум);</p> <p>Індивідуальна робота - філософське аналітичне есе за літературно-філософським твором (вага оцінки – 7 балів максимум);</p> <p>Контрольна робота – підсумкове тестування за матеріалами курсу (80 питань – по 10 питань на тему; вага оцінки кожного питання – 0,5 балів; загальна вага оцінки контрольної роботи – 40 балів максимум).</p>		

<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p><i>Види письмових робіт :</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Глосарій - (словник термінів) до визначеної теми. Вага оцінки: 2 бали за 1 практичне заняття. Форма виконання: конспект (скопіювати з базової літератури - роздрукувати – вклеїти до зошиту (бажано посідовно). Оформлення: Заголовок - «Глосарій з теми №... (назва теми повністю). Знизу заголовка вклеюються аркуші зі словником. Викладач переглядає роботи на кожному практичному занятті. 2. Доповідь – огляд інформації з підручників та інших довідкових джерел за темами практичних занять до визначеної теми. Вага оцінки: 2 бали за 1 практичне. Форма виконання: текст у форматі Microsoft Word, бажано за пунктами плану семінарського заняття. Обсяг – 3 сторінки. Висилається викладачу на офіційну пошту alla.makarova@pnu.edu.ua, файл підписано «Доповідь до практичного заняття з філософії № ...», можливе формування спільного файлу на всі доповіді за темами курсу. Бажано також вклеїти створені тексти до вже сформованого конспекту як варіант лекційного матеріалу. Підбір першоджерел – довільний або за рекомендаціями викладача. Джерела вказуються у списку літератури. Можливе усне виголошення тексту на конкретному практичному занятті. 3. Переклад фахового тексту (уривку тексту) з філософії фізики українською мовою для формування колективної хрестоматії. На вибір студента із запропонованого списку або відповідно до знання іноземної мови оригіналу твору. Вага оцінки – 6 балів максимум. Форма виконання: текст у форматі Microsoft Word, обсяг – 3 і більше сторінок. Висилається викладачу на офіційну пошту alla.makarova@pnu.edu.ua, файл підписано «Переклад першоджерела студентом...», необхідне формування спільного файлу «хрестоматії». 4. Есе = Філософське аналітичне есе за літературно-філософським твором. Джерело: Станіслав Лем. «Солярис». Посилання на ресурс (аудіокнига українською): https://www.youtube.com/watch?v=iYiW-kwsyvU Вага оцінки – 7 балів максимум. Форма виконання: конспект. Бажано письмово (від руки). Допускається набір тексту і вклеювання його до конспекту, тоді вимагається електронну версію файлу надіслати викладачу на офіційну пошту alla.makarova@pnu.edu.ua Обсяг роботи: від 3 до довільної кількості сторінок.
----------------------------------	---

	<p>Зміст роботи: аналіз філософських та технічних проблем взаємодії/співіснування/спілкування Людини з умовно розумним надпотужним Нелюдським Джерелом світобудови; проблема існування людини в екстремальних незвичних для буденної свідомості умовах; потреба адаптації, визначення моделі поведінки тощо (інші побачені проблеми). Спеціальне завдання: простежити з ФІЗИЧНОЇ ТОЧКИ ЗОРУ у тексті описи механізму дії Солярису; звернути увагу на опис наукових процедур дослідження Солярису тощо. Можливе усне обговорення (дискусія за підсумками аналізу) на передостанньому/останньому практичному занятті.</p> <p>5. Тестування за темами лекційних/практичних занять. 10 питань за тематикою одного заняття (всього 80 питань по 0,5 балів за кожну вірну відповідь). Форма виконання: текст у форматі Microsoft Word. Викладач висилає електронний бланк тестів, студент його скачує, виділяє у скачаному тексті червоним жирним шрифтом (!) правильну, на його погляд, відповідь на кожне питання, зберігає, висилає назад викладачу на офіційну пошту alla.makarova@pnu.edu.ua, Файл підписано «Контрольне тестування з курсу «Філософія» студента... групи...».</p> <p>Для заочної форми навчання передбачені:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Робота з глосарієм, узагальнений варіант у поділі на 2 модуля (по 5 балів за модуль; загальна вага оцінки – 10 балів; вимоги в цілому аналогічні до стаціонарної форми навчання); - Переклад фахового тексту (вага оцінки – 10 балів; вимоги в цілому аналогічні до стаціонарної форми навчання); - Тестування на 80 питань по 1 балу за питання (вага оцінки – 80 балів; вимоги в цілому аналогічні до стаціонарної форми навчання)..
Семінарські заняття	<p style="text-align: center;">Плани практичних занять</p> <p style="text-align: center;">Практичне заняття 1. Метафілософія.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософія, визначення і специфіка її теорії. Предметні поля філософії. 2. Дисциплінарна будова філософії та її основні функції. 3. Походження і способи буття філософії. 4. Мова філософії і філософська логіка. 5. Філософські позиції та стратегії. Філософія як основа

світогляду.

Практичне заняття 2. Онтологія та феноменологія.

1. Поняття і предмет онтології. Основи онтології.
2. Онтологія матеріального і духовного буття.
3. Усіологія як напрям онтології.
4. Феноменологія як напрям метафізики.
5. Феноменологія допредикативного досвіду і феноменологічна логіка.

Практичне заняття 3. Метафізика та діалектика.

1. Метафізика і метафізична логіка.
2. Трансцендентальна філософія та метафізика.
3. Поняття, предмет і структура діалектики.
4. Емпірична філософія та діалектична логіка. Категорії сфери буття та закон взаємного переходу кількісних і якісних змін. Категорії сфери сутності та закон взаємодії і єдності протилежностей. Категорії сфери поняття та закон заперечення заперечення.
5. Модифікації та альтернативи діалектики.

Практичне заняття 4. Гносеологія, епістемологія, філософія науки.

1. Поняття і предмети гносеології, епістемології та філософії науки.
2. Пізнання, його складові, рівні, форми та можливості.
3. Знання як передумова і результат пізнання.
4. Наукове пізнання та його основні форми. Наукове знання, його рівні та методи.
5. Проблема істини у науковому пізнанні, її концепції та критерії науковості.

Практичне заняття 5. Філософія мови, математики, логіки.

1. Поняття і предмет філософії мови.
2. Теорія референції та теорія мовленнєвих актів.
3. Поняття і предмет філософії математики. Онтологія множин і функціональний аналіз.
4. Поняття і предмет філософії логіки. Основні парадигми формальної і неформальної логіки.

Практичне заняття 6. Філософія фізики, біології, медицини.

1. Поняття і предмет філософії фізики. Філософський аналіз основ механіки.
2. Поняття і предмет філософії біології. Теорія еволюції як основа біології.
3. Поняття і предмет філософії медицини. Філософські основи теорії патології.
4. Особливості історичного розвитку філософії у її зв'язку із природничими науками. Характерні риси античного, середньовічного, ренесансного, новочасного та сучасного світогляду.
5. Філософські ідеї в історії природничих наук та натуралістичні ідеї у історії філософії.

Практичне заняття 7. Соціальна філософія і філософія історії.

1. Поняття, предмет і складові соціальної філософії. Суспільство, людина і природа.
2. Суспільство як система, його структури та типи.
3. Поняття і предмет філософії історії.
4. Циклічні та лінійні моделі інтерпретації історії.

Практичне заняття 8. Філософська антропологія та аксіологія. Етика та естетика.

1. Поняття і предмет філософської антропології. Категоріальні визначення людської реальності та перспективи людського.
2. Біологічне, соціальне, тілесне і ментальне в людському. Антропний принцип і версії антропогенезу.
3. Поняття і предмет аксіології. Універсум цінностей та антицінності.
4. Поняття і предмет етики. Онтологія та гносеологія моралі.
5. Поняття і предмет естетики. Онтологія естетичної свідомості. Аксіологія естетичних категорій.

<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Студент допускається до здачі письмової контрольної роботи у вигляді підсумкового тестування за наявності конспекту із глосаріями (словниками) з курсу лекцій. За таких умов студент може претендувати на рівень Е (50-59 балів) або рівень Д (60-69 балів). Студент може самостійно визначати, яку з наступних робіт він бажає виконати: за наявності доповідей (презентацій) студент може розраховувати на рівень С (70-79 балів), за наявності самостійної роботи він може претендувати на рівень В (80-89 балів), за наявності індивідуальної роботи може претендувати на рівень А (90-100 балів). Тестовий контроль становить 50% оцінки від загальної ваги курсу.</p>
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>Формою контролю є залік; Формою здачі є письмово-усна, комбінована; Залік реалізується на підставі пред'явленого студентом конспекту з курсу та виконаних тестових завдань з курсу.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

1. **Глосарій** - (словник термінів) до визначеної теми. Вага оцінки: 2 бали за 1 практичне заняття;
2. **Доповідь** – огляд інформації з підручників та інших довідкових джерел за темами практичних занять до визначеної теми. Вага оцінки: 2 бали за 1 практичне заняття;
3. **Переклад фахового тексту** (уривку тексту) з філософії фізики українською мовою для формування колективної хрестоматії;
4. **Філософське аналітичне есе за літературно-філософським твором.** Вага оцінки – 7 балів максимум.
5. **Тестування** за темами лекційних/практичних занять.

Академічна доброчесність:

Не допускається при виконанні письмових робіт плагіат чи використання чужих студентських робіт, які пред'являються як свої.

Відвідування занять

Допускається відносно вільне відвідування занять за умови пред'явлення на момент заліку конспекту із виконаними письмовими роботами, в залежності від оцінки, на яку розраховує студент. Для отримання рівня «добре» слід бути присутнім на більшості лекційних занять та більшості практичних, для отримання рівня «відмінно» слід бути присутнім на всіх заняттях курсу.

Неформальна освіта: самоосвіта в усіх формах вітається; участь у дискусіях на практичних заняттях може компенсувати відсутність частини доповідей за темами практичних занять.

8. Рекомендована література

Базова література :

1. Гнатюк Я.С. Аналітика філософії: Навч. Посіб. /Я.С.Гнатюк. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2020. – 236 с.
2. Терешкун О.Ф. Гуманітарно-наукові парадигми техніки: Монографія / О.Ф.Терешкун. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2016.
3. Філософія науки: навчальний посібник /І.М.Гоян, І.С.Матвієнко, С.В.Сторожук; за ред. С.В.Сторожук. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2016. Парновський С. Як влаштовано Всесвіт. Вступ до сучасної космології / Парновський С., Парновський О. – Львів: Вид-во Старого Лева, 2018.

Додаткова література:

1. Історія філософії в термінах: навч. посіб./ А.І.Абдула, Н.П.Козаченко, О.П.Панафідіна. – Кривий Ріг: Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ „Криворізький національний університет”, 2013. – 175 с.
2. Історія філософії: Словник / За заг. ред. В. І. Ярошовця. – К.: Знання України, 2006. – 1200 с.
3. Киричок О.Б. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010. – 381 с.
4. Пазенок В.С. Філософія: навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2008. – 280 с.
5. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти I-IV рівнів акредитації / Петрушенко В. Л. – К.: „Каравела”; Львів : „Новий світ-2000”, 2001. – 448 с.
6. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. – 3-тє видання, перероб. і доповн. – Львів: Магнолія плюс; видавець СПД ФО В.М.Піча, 2005. – 506 с.
7. Подольська Є.А. Філософія. Підручник. – К.: Фірма „Інкос”, Центр навчальної літератури, 2006 . – 704 с.
8. Присухін С.І. Філософія: Навч. посіб./ С.І.Присухін. – У 2 ч. – Ч.ІІ. Система філософії у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях. – К.: КНЕУ, 2006. – 168 с.
9. Причепій Є.М. Філософія: підручник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – К.: Академвидав, 2006. – 592 с.
10. Філософія: Навч. посіб. / Л. Губерський, І. Надольний, В. Андрущенко та ін.; за ред. І. Надольного. – К.: Вікар, 2008. – 534 с.
11. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С.П.Щерба, В.К.Щедрін, О.А.Заглада; За заг. ред. С.П.Щерби. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
12. Філософський енциклопедичний словник / Гол. ред. В. І. Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
13. Ярошовець В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. Підручник. – К.: Знання України, 2004. – 214 с.

Рекомендована література для перекладу фахового тексту (уривку тексту) з філософії фізики (логіки, математики, біології, інформаційних систем...) українською мовою для формування колективної хрестоматії:

- *Г.Вейль. Математичне мислення.*
- *Івс Г. Про математичну логіку та філософію математики.*
- *Кантор Г. Праці з теорії множин.*
- *Клайн М. Математика. Втрата визначеності.*
- *Пуанкаре А. Математика і логіка.*
- *Фреге Г. Логіка і логічна семантика: збірник праць.*
- *Бунге М. Філософія фізики.*
- *Гейзенберг В. Фізика і філософія.*
- *Карнап Р. Філософські основи фізики. Введення у філософію науки.*
- *Сасскінд Л., Грабовські Дж. Теоретичний мінімум. Все, що потрібно знати про сучасну фізику.*
- *Сластенко Е.Ф. Філософія медицини.*
- *Томпсон М. Філософія науки.*
- *Тюрін Є.Л. Філософія фізики. Конструктивне дослідження фундаментальних процесів.*
- *Філософія медицини /під ред. Ю.Л.Шевченко.*
- *Вернадський В.І. Науковий світогляд і філософія..*
- *Пермінов В. Я. . Філософія і підстави математики.*
- *Франк Філіп. Філософія науки. Зв'язок між наукою і філософією.*
- *В.А.ШТОФФ. Моделювання і філософія.*

Ресурси:

https://web.archive.org/web/20050117024005/http://www.icfcst.kiev.ua/MUSEUM/Gl_HALL2/books1_r.html (бібліографія академіка В.М.Глушкова);

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_eav/cgiirbis_64.exe?S21CNR=20&S21STN=1&S21REF=2&C21COM=S&I21DBN=EAV&P21DBN=EAV&S21All=%3C.%3EU%3D%D0%A4%D0%86%D0%9B%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%A4%D0%86%D0%AF%3C.%3E&S21FMT=fullwebr&Z21ID=

(бібліографія академіка

В.І.Вернадського).

Макарова Алла Олександрівна, кандидат філософських наук, доцент, асистент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.